

Örnsköldsviks kommun

Beslut för grundskola

efter riktad tillsyn av Moskolan i Örnsköldsviks kommun

Skolinspektionens beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Örnsköldsviks kommun att senast den **1 mars 2019** vidta åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag redovisas till Skolinspektionen på adress: skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se.

Trygghet och studiero samt åtgärder mot kränkande behandling

Skolinspektionen konstaterar att Örnsköldsviks kommun inte uppfyller författningsskraven avseende att:

- Utbildningen utformas så att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. (5 kap. 3 § skollagen)
- Vid skolenheten bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av elever. (6 kap. 6–10 §§ skollagen)

Åtgärder

Skolinspektionen bedömer att följande åtgärder behöver vidtas för att avhjälpa bristerna.

Se till att samtliga elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. I detta ingår att

- följa upp tryggheten och studieron vid skolan samt utifrån uppföljningen identifiera nödvändiga åtgärder och vidta dessa
- skapa ett gemensamt förhållningssätt hos personalen i arbetet med att skapa trygghet och studiero
- utarbeta rutiner som beskriver hur lärare och övrig personal ska agera när det inte råder studiero eller när elever inte följer ordningsreglerna samt se till att alla lärare är införstådda med och följer rutinerna
- skolpersonal och elever för en aktiv dialog om de gemensamma värden som ska gälla och skapar gemensamma utgångspunkter för en trygg miljö

Se till att det bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling. I detta ingår att

- kartlägga elevernas trygghet och trivsel samt förekomsten av kränkande behandling, analysera resultaten av kartläggningen för att identifiera risker för kränkande behandling
- besluta om insatser som ska genomföras för att nå målen och hur dessa ska följas upp samt vem som ansvarar för respektive insats
- se till att personal anmäler alla uppgifter om att en elev anser sig utsatt för kränkande behandling till rektorn samt att rektorn anmäler uppgifterna vidare till huvudmannen

Bedömning

Skolinspektionen initierade den 5 oktober 2018 ett ärende utifrån de uppgifter som kom fram då Skolinspektionen skulle genomföra en regelbunden kvalitetsgranskning på Moskolan. Problemen med trygghet och studiero var av sådan karaktär att beslut togs att göra en riktad tillsyn.

Skolenheten besöktes av Skolinspektionen första gången den 24-26 september 2018 och sedan den 10 oktober 2018. Vid besöken har intervjuer genomförts med elever, lärare, elevhälsopersonal samt rektor. Skolinspektionen har även genomfört lektionsobservationer. Den 15 oktober 2018 intervjuades huvudmannen. Tillsynen har omfattat området *Trygghet och studiero*.

Skolinspektionen har vid tillsynen av Moskolan konstaterat brister i verksamheten. Tillsynen visar att det finns brister i skolans arbete gällande trygghet och studiero samt i skolans arbete för att motverka kränkande behandling.

Skolinspektionen förutsätter att huvudmannen och rektorn vidtar åtgärder för att komma till rätta med bristerna och garantera eleverna en god utbildning i en trygg miljö.

Föreläggande

Trygghet och studiero samt åtgärder mot kränkande behandling

Skolinspektionen bedömer att eleverna på Moskolan i framförallt årskurserna 5-6 inte tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. I klassen råder inte studiero och flera elever känner sig otrygga. Skolinspektionen bedömer också att det finns brister i Moskolans arbete för att motverka kränkande behandling. Det förekommer kränkande behandling mellan elever. Det saknas ett gemensamt förhållningssätt hos personalen avseende hur man ska arbeta för

att uppnå trygghet och studiero och personal i verksamheten fullgör i låg utsträckning sin anmälningsskyldighet till rektorn vid kännedom om att en elev anser sig utsatt för kränkande behandling. Även om skolan nu vidtagit åtgärder för att öka tryggheten och studieron samt stärka arbetet mot kränkande behandling bedömer Skolinspektionen att ytterligare åtgärder behöver vidtas.

Elever upplever bristande studiero

Skolinspektionen bedömer att eleverna på Moskolan inte tillförsäkras en skolmiljö som präglas av studiero. Tillsynen visar att det råder bristande studiero i framförallt årskurserna 5-6. Vissa åtgärder för att förbättra elevernas studiero har vidtagits men dessa har ännu inte gett tillräcklig effekt. Elever på skolan upplever att det är svårt att genomföra sina skoluppgifter i klassrummet på grund av olika störande moment. Mot bakgrund av vad som framkommit i utredningen kring studieron bedömer Skolinspektionen att Moskolans arbete för att skapa studiero för alla elever måste intensifieras för att se till att alla elever får den skolmiljö de har rätt till.

I skollagen anges att utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att eleverna tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Av förarbetena till skollagen framgår bland annat att en av de viktigaste förutsättningarna för att barn och ungdomar ska inhämta och utveckla kunskaper och värden är en trygg lärandemiljö med god studiero. Det förebyggande arbetet är centralt. Det är skolans, och ytterst rektorns, ansvar att skapa trygghet och studiero i skolan (prop. 2009/10:165 s. 319-320).

Vid tillsynen beskriver lärare, elevhälsopersonal och elever att det inte råder studiero i årskurserna 5-6.

I Skolinspektionens intervju med elever uttrycker de att "Det är svinkaos" i klassrummet, bland annat har stolar kastats ut genom fönster och soppåsar slängts omkring. De beskriver att det är svårt att lära sig någonting eftersom det är så stökigt. De uppger att lärarna säger åt elever som stör, men att ingenting ändå händer. De upplever att alla elever inte blir sedda eftersom lärarna bara ser de elever som stör. Eleverna beskriver att när de berättar för lärarna om vad de utsätts för, uppmanar lärarna dem att "ignorera" problemen.

Även de lektionsobservationer i klass 5-6 som genomfördes vid Skolinspektionens första besök visar att det finns allvarliga brister i studieron. Ljudnivån är ofta hög och elever betar sig utåtagerande på olika sätt. Det kan handla om verbala uttryck i form av fula ord eller om fysiska beteenden som knuffar eller liknande. Vid Skolinspektionens lektionsobservationer är det pojkar som stör och flickor som är tysta. Flickorna får också vänta länge på att få hjälp av läraren.

I intervju och i de skriftliga dokumenten som Skolinspektionen tagit del av beskriver rektorn att åtgärder har vidtagits för att förbättra studiemiljön och skapa stabilitet på skolan. Utöver den ordinarie lärarstyrkan har rektorn anställt en lärare som fungerar som resurs och stöd i vissa klasser. Föräldramöten har hållits varvid rutiner som gäller för eleverna under skoldagen har tydliggjorts. Utöver det beskriver rektorn en hög vuxennärvaro på raster. Efter Skolinspektionens första besök har elevhälsopersonal gjort lektionsbesök och de observerade att det var rörigt och stimmigt i klassrummet. Rektorn även begärt hjälp från Samspelsteamet, en specialpedagogisk/pedagogisk/kurativ resurs i Elevhälsan som arbetar inom hela kommunen, för att de ska göra en kartläggning.

Bristande trygghet och brister i skolans arbete för att motverka kränkande behandling

Skolinspektionen bedömer att eleverna i framförallt årskurserna 5-6 vid Moskolan inte tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och att det finns brister i arbetet med att motverka kränkande behandling. Utredningen visar att inte alla elever känner sig trygga på skolan och att det regelbundet inträffar bråk och kränkningar mellan elever. Skolan saknar gemensamma rutiner för att förebygga och förhindra kränkande behandling.

Enligt skollagen ska utbildningen utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet. Huvudmannen ska se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling. Skollagen kräver inte bara att skolan uppmärksammar och vidtar åtgärder vid fall av kränkande behandling. Huvudmannen behöver också se till att det finns ett förebyggande arbete som tar sikte på att identifiera och avvärja risker för kränkningar.

En av de viktigaste förutsättningarna för att barn och ungdomar ska kunna inhämta och utveckla kunskaper och värden är en trygg och stimulerande lärandemiljö. Det är skolans, och ytterst rektorns, ansvar att skapa trygghet och studiero i skolan. Det förebyggande arbetet är centralt. En viktig förutsättning för detta är att elever, lärare och annan personal känner ett gemensamt ansvar och har respekt för varandra i skolan samt att skolan även involverar elevernas vårdnadshavare i arbetet med att skapa gemensamma utgångspunkter för en trygg skolmiljö. Det kräver ett aktivt värdegrundsarbete där grundläggande demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter kommer till uttryck i praktisk handling. En viktig grund för att åstadkomma trygghet och studiero i skolan är en aktiv dialog mellan elever, mellan elever och lärare eller annan personal och även elevens vårdnadshavare om de gemensamma värden som ska gälla. Eleverna ska beredas möjlighet att delta i utformningen av lärandemiljön,

t.ex. genom att medverka i utarbetandet av ordningsregler. Att skapa en miljö som bygger på respekt och delaktighet utgör grunden för en trygg och utvecklande studiemiljö. Rutiner för att säkerställa samverkan och kommunikation mellan elever, lärare och annan personal är också centrala inslag i det förebyggande och långsiktiga arbetet (prop. 2009/10:165, s. 319–320).

Av Skolinspektionens utredning framkommer att det finns brister i skolans arbete med att tillförsäkra eleverna en skolmiljö som präglas av trygghet. Elever berättar i intervjuer att det finns elever som känner sig otrygga på skolan och att det händer att elever bråkar både i klassrummet och på rasterna. De platser på skolan som eleverna upplever som otrygga är till exempel kapprummen, där det ofta inte finns personal på plats. Det är också vanligt att eleverna använder sig av ett dåligt språkbruk såsom nedvärderande könsord och svordomar.

Elevhälsan har, efter Skolinspektionens första besök, genomfört en elevenkät i årskurserna 5-6 och intervjuat varje enskild elev utifrån enkäten. Eleverna tar i kartläggningen upp flera fall av bråk och kränkningar. De beskriver bland annat ett kaos i kapprum som följer med in i klassrummet. Elevhälsopersonalen uppger att det ibland finns brist på gott bemötande i relationerna mellan elever och lärare. Elevhälsopersonalen uppger även att det finns flera problemområden som skolan måste arbeta med, till exempel dåligt språkbruk, bristande ledarskap och brist på struktur och tydlighet i undervisningen.

Vidare framgår att det saknas ett målinriktat arbete för att förebygga kränkande behandling. Rektorn, som ansvarar för tre skolor, berättar i intervju att på var och en av de tre skolorna finns det en pedagogisk samordnare och rektor träffar dessa samordnare varje månad. Varje vecka är det också inplanerat vad den pedagogiska samordnaren ska göra. De personer rektorn har träffar med för att skapa en struktur på alla skolor är specialpedagog, kurator och pedagogisk samordnare.

I intervju med lärare framkommer dock att lärarna på Moskolan i låg grad har pedagogisk ledning av rektorn. De vet inte riktigt vad som förväntas av dem utan "kör själva". De menar att en förklaring till detta är att rektorn bara är på skolan en dag i veckan och den dagen är fullbokad av möten. Av Skolenkäten¹ som genomfördes våren 2018 för pedagogisk personal framgår att personalen

¹ Skolinspektionen genomför Skolenkäten för att samla in synpunkter från elever, föräldrar och pedagogisk personal, som ett underlag inför tillsyn av skolan. Enkätresultat finns på webbplatsen <http://sirir.skolverket.se>.

värderar *Rektors ledarskap* lågt och detsamma gäller variablerna *Skolans rutiner* och *Utveckling av utbildningen*.

Skolinspektionens utredning visar även att rektorn inte följer upp trygghet och studiero i sitt kvalitetsarbete. Örnsköldsviks kommun har rutiner för kvalitetsarbete som gäller för alla skolor. Varje skolenhet fyller i slutet av läsåret i dokumentet "*Nulägesbedömning*" som lämnas till förvaltningen. I dokumentet ska redovisas en sammanställning och analys av bland annat kunskapsresultaten och arbetet med normer och värden. Skolenheten ska sedan ange prioriterade utvecklingsområden för kommande läsår. Enligt verksamhetschefen kom Moskolans nulägesbedömning in för sent och den var inte fullständig, bland annat saknas "Sammanfattande analys med slutsatser av rektor". Lärarnas kvalitetsprocess är synliggjord i ett annat dokument, men rektors analys av verksamheten saknas.

Rektorn har inte heller följt upp den handlingsplan som upprättades när det var oroligt i klassrummet föregående läsår. I "Riskbedömning och handlingsplan" inför delningen av klass 3-4 (2017-10-03) framgår det att tryggheten och studieron bland eleverna är låg, att andelen kränkningar är hög och att språkbruket är dåligt. Vid två tillfällen, 2018-08-24 och 2018-10-04, har handlingsplanen reviderats. Trots det har inga kommentarer gjorts avseende faktorn "Förändring av klassammansättning HT 18 klass 5-6".

Förvaltningschef och verksamhetschef säger i intervju att de inte känt till Moskolans problem avseende trygghet och studiero. Verksamhetschefen menar att rektor nog inte varit inne i verksamheten och förstått vidden av problemen. När rektorn insett allvaret, utifrån vad som framkom vid Skolinspektionens första besök, så kontaktade dock rektorn Samspelsteamet.

Kränkande behandling anmäls inte alltid till rektor respektive till huvudman

Skolinspektionen bedömer vidare att det finns brister i Moskolans arbete för att motverka kränkande behandling på så sätt att inte alla kränkningar som sker i samband med verksamheten kommer till rektors och huvudmannens kännedom. Utredningen visar att lärarna inte anmäler samtliga kränkningar som inträffar på skolan till rektorn. Detta får bland annat till följd att Örnsköldsviks kommun inte får kännedom om alla kränkningar som sker på skolan och kan utreda vilka åtgärder som behöver vidtas för att förebygga och förhindra kränkningar framöver.

Av skollagen följer även att en lärare, forskollärare eller annan personal som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande

behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till rektorn. En rektor som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden. Av förarbetena framgår att det i skolans skyldighet att förhindra och utreda kränkningar ligger en skyldighet för personalen att vara uppmärksam på den jargong och det beteendemönster som råder mellan eleverna och att se till att miljön på skolan inte inbjuder till sådana missförhållanden (prop 2005/06:38 s. 140).

Skolinspektionen vill särskilt betona att anmälningsplikten omfattar alla situationer där kränkande behandling misstänks. Så snart någon ur personalen får signaler om att en elev kan ha blivit kränkt måste de agera. Det skall alltså inte göras någon värdering av hur allvarlig en händelse är innan den anmäls till rektorn respektive huvudmannen. Huvudmannen ska därefter skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och vidta åtgärder för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

Vid Skolinspektionens intervjuer med rektor, elever samt elevhälsa framträder en samstämmig bild av att kränkningar är vanligt förekommande bland eleverna. Trots det finns det bara en anmälan om kränkande behandling till huvudmannen under tidsperioden januari–oktober 2018. Efter Skolinspektionens första besök fick elevhälsan ett uppdrag av rektorn att observera situationen i klassrummet. Vid genomförda observationer såg de kränkningar som inte markerades emot. I intervju med rektorn bekräftas att de "har fått iväg för få" anmälningar. Rektor berättar vidare att de är med i kommunens likabehandlingsprocess för att öka kunskapen om kränkande behandling. Utredningen visar att personalen är osäker över definitionen och innebörden av begreppet kränkande behandling och när de ska rapportera vidare till rektorn. En annan förklaring som rektor ger till att kränkningar inte anmäls är lärarnas tunga arbetsbörda. "Det har blivit en situation i klassen, där de inte har möjlighet att göra 20 kränkningsanmälningar varje dag". På en direkt fråga om det finns fler kränkningar än det som anmäls, svarar rektor; "Absolut".

Motivering till föreläggande som ingripande

Örnsköldsviks kommun uppfyller inte de krav som följer av gällande bestämmelser och föreläggs därför att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

På Skolinspektionens vägnar

2018-11-23

X Agnetha Burström

Agnetha Burström
Beslutsfattare
Signerat av: Agnetha Burström

2018-11-23

X Eva Ahlman

Eva Ahlman
Utredare
Signerat av: Eva Ahlman

Allmänt om tillsynen:

Mer om Skolinspektionens riktade tillsyn hittar du på www.skolinspektionen.se

Bilagor

Bilaga 1: Fakta om Moskolan

Bilaga 1: Fakta om Moskolan

Fakta om skolenheten

Moskolan är belägen i tätorten Moliden som ligger drygt två mil nordväst om Örnsköldsvik. Utbildningen omfattar elever från förskoleklass till och med årskurs 6. Eleverna är indelade i fyra klasser, förskoleklass, årskurs 1-2, årskurs 3-4 och årskurs 5-6. I byggnaden finns även fritidshem och Molidens förskola. Skolan leds av en rektor som även ansvarar för två andra byskolor, Mellansel-skolan och Norrflärkeskolan. Skolenheten hade vid Skolinspektionens besök 54 elever.

Trygghet och Studiero

Skolinspektionen genomförde våren 2018 Skolenkäten för elever i årskurs 5, pedagogisk personal och vårdnadshavare. Resultaten av enkäterna redovisas för varje frågeområde och i form av ett index/medelvärde där 0 är lägst resultat och 10 är högst resultat. Indexet/medelvärdet kan jämföras med resultatet för övriga skolor i kommunen samt med resultatet för samtliga skolor som deltog i samma enkätomgång. Ett högt index/medelvärde indikerar en positiv uppfattning och ett lågt index/medelvärde indikerar en negativ uppfattning.

På grund av för få svarande finns det inget resultat från eleverna i årskurs 5.

Den pedagogiska personalens svar gällande studiero gav indexvärdet 5,3 vilket kan jämföras med samtliga skolenheters indexvärde som var 6,8. Personalens svar gällande trygghet gav indexvärdet 7,6 vilket kan jämföras med samtliga skolenheters indexvärde som var 7,9.

Svaren från vårdnadshavarna till elever i grundskolan gällande studiero gav indexvärdet 4,5 vilket kan jämföras med samtliga skolenheters indexvärde som var 6,1. Vårdnadshavarnas svar gällande trygghet gav indexvärdet 6,5 vilket kan jämföras med samtliga skolenheters indexvärde som var 7,8.